

Komparativna analiza nestandardnih olakšica poreza na dohodak u Europskoj uniji i regiji

Blažić, Helena; Drezgić, Saša

Source / Izvornik: **Skrivena javna potrošnja: sadašnjost i budućnost poreznih izdataka, 2012, 65 - 80**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

<https://doi.org/10.3326/bpi.2012.6>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:242:400616>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 4.0 International](#)/[Imenovanje-Nekomercijalno 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-14**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

KOMPARATIVNA ANALIZA NESTANDARDNIH OLAKŠICA POREZA NA DOHODAK U EUROPSKOJ UNIJI I REGIJI

HELENA BLAŽIĆ I SAŠA DREZGIĆ

EKONOMSKI FAKULTET, RIJEKA

JEL KLASIFIKACIJA: H24

doi: 10.3326/bpi.2012.6

SAŽETAK

Rad uspoređuje nestandardne porezne olakšice poreza na dohodak u razdoblju 2006.-11. i to posebno za stare članice EU, te posebno za neke nove članice EU i države regije. Unatoč pretežito negativnom stavu porezne teorije (i politike), ove olakšice još uvijek igraju vrlo značajnu ulogu i vrlo su prisutne u suvremenim sustavima poreza na dohodak. To posebice vrijedi za razvijene ekonomije, odnosno u ovom radu analizirane stare članice EU, koje su u promatranom razdoblju izgleda čak i povećale ove olakšice. Za razliku od njih analizirane nove članice i države regije, koje su imale manje razvijen sustav ovih olakšica, znatnije su smanjile broj olakšica, tako da velik broj njih uopće nema nestandardnih olakšica. Hrvatska je od uvođenja novog sustava poreza na dohodak (1994.) prošla put od njihovog potpunog neuključenja do uključenja gotovo svih nestandardnih olakšica i natrag.

Ključne riječi: nestandardne porezne olakšice, porez na dohodak, Europska Unija, Hrvatska

1. Uvod

Pojam poreznih izdataka izuzetno je složen. Oni se u principu odnose na „svaku stavku u okviru postojećih poreznih oblika koja donosi gubitak prihoda državnog proračuna zato što umanjuje poreznu osnovicu ili poreznu obvezu“ (Bratić, 2006a:103). Iako se na prvi pogled čini da se radi o najširoj mogućoj definiciji poreznih izdataka, ukoliko se pod „umanjenjima“ misli na ona od službeno definirane porezne osnovice, tu se preskače velik dio izdataka. Radi se prije svega o različitim dohocima/prihodima izuzetim od oporezivanja (Bratić, 2006b:195, te npr. OECD, 2010b). Naime „poreznim izdacima u najširem smislu smatraju se svi ustupci koji izlaze izvan okvira postojećih poreznih pravila ili poreznih mjerila“ (OECD, 2006:9). Dok bi se pod pravilima još moglo misliti i na tekuće porezne propise, izraz „mjerila“ (prijevod prema Bratić, 2006:195)“ ukazuje na adekvatan kriterij porezne osnovice. Tu se postavlja i pitanje je li kriterij „sveobuhvatne osnovice“ onaj dohodovnog ili potrošnog tipa (npr. OECD, 2010:17, 45; Caroll, Joulfaian i Mackie, 2011). Navedeni problem i ostali problemi određivanja pravog „benchmarka“ poreznih izdataka i adekvatnog definiranja i mjerenja poreznih izdataka, ne samo da dodatno usložnjava koncept poreznih izdataka, već i gotovo onemogućava njihovu usporedbu među zemljama odnosno čini je vrlo uvjetnom (OECD, 2006; 2010a:40-53; 2010b; Altshuler i Dietz, 2011).

Ipak kritika poreznih izdataka, ne samo zbog negativnog fiskalnog učinka *per se*, već i njihove neefikasnosti (shvaćene ne samo u smislu remećenja „neutralnosti“, već i u smislu usporedbe izgubljenih poreznih prihoda i njihovih efekata/koristi), te poremećaja horizontalne

i vertikalne pravednosti, složenosti i netransparentnosti najčešće je vezana za porezne olakšice i to nestandardne porezne olakšice. Takve bi se olakšice mogle smatrati poreznim rashodima u užem odnosno najužem smislu. Radi se, kao što je poznato, o olakšicama vezanim za konkretne izdatke poreznih obveznika.

Još je porezna reforma iz osamdesetih godina 20. stoljeća zahtijevala ograničavanje odnosno ukidanje poreznih olakšica kod različitih poreznih oblika. Navedeno se prije svega odnosilo na porez na dohodak, te posebno na njegove nestandardne olakšice. Navedena se ideja „širenja osnovice“ automatski primijenila i na porezne reforme tranzicijskih zemalja. Zajedno sa zahtjevom za sniženjem poreznih stopa, moglo bi se slobodno ustvrditi da predstavljaju svojevrsnu mantru suvremenih javnih financija, posebice preporuka u vezi porezne politike. Stoga niti ne čudi da jedna od najnovijih edicija Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (eng. *Organization for economic cooperation and development – OECD-a*) (OECD, 2010a) nosi upravo naziv „Choosing a Broad Base – Low Rate Approach to Taxation.“ Ovi su se zahtjevi posebice obnovili odnosno intenzivirali povezano s ekonomskom i financijskom krizom i rezultirajućom fiskalnom konsolidacijom. Ukinuće nestandardnih olakšica smatra se ne samo sredstvom fiskalne konsolidacije, već i poticanja ekonomskog rasta, kako izravno zbog svih njihovih nedostataka, tako i neizravno – kroz otvaranje prostora za smanjenje poreznih stopa poreza na dohodak (OECD, 2010a).

Stoga se u ovom radu, usporedbom predkrizne 2006. godine i najnovijih podataka (kraj 2011.) želi dati odgovor na pitanje koliko su ovi opetovani zahtjevi, posebno aktualizirani u ovom kriznom (i „postkriznom“?) razdoblju, uistinu utjecali na porezne sustave. Usporedba nestandardnih olakšica poreza na dohodak provedena je usporedno za stare članice Europske Unije (EU), te nove članice (osim baltičkih zemalja, Malte i Cipra) i države regije, naravno uz osvrt na RH. Kvantitativna analiza nestandardnih olakšica poreza na dohodak (u okviru analize poreznih izdataka odnosno izgubljenih poreznih prihoda) provedena je u nekoliko navrata za pojedine države članice OECD-a (OECD, 2006; 2010a:54-56; 2010b), kao i za RH (Bratić i Urban 2006).

Istraživanje je usredotočeno na usporednu analizu nestandardnih olakšica, a ne na njihovu teorijsku opravdanost odnosno različite učinke efikasnosti (neutralnost, troškovna efektivnost, troškovi poreznih obveznika i poreznih vlasti), pravednosti (horizontalne, vertikalne) i fiskalne učinke.

U prvom se dijelu rada, sukladno standardnoj metodologiji OECD-a, ukratko definiraju ne samo standardne i nestandardne olakšice, već i granični slučajevi i njihova klasifikacija. Time se sužavajući porezne izdatke na njihov „najuži“ koncept daje i kratka metodologija analize tj. okvir za analizu, gdje se i sam pojam nestandardnih olakšica dodatnu suzuje. Nakon navedenoga slijedi usporedna analiza nestandardnih olakšica 2006.-11., najprije za stare članice EU, a potom za neke nove i zemlje regije uz ukazivanje razlika. Rad se završava dodatnim osvrtom na RH, s obzirom na brojne fundamentalne promjene sustava nestandardnih olakšica.

2. OKVIR ZA ANALIZU

Kao što je uvedno istaknuto, analiza će se odnositi isključivo na nestandardne olakšice. Te su olakšice ovisne o visini dokumentirano dokazanih konkretnih izdataka/ulaganja poreznog obveznika, koji su objekt olakšice. Za razliku od njih standardne olakšice obično nisu ovisne o konkretnim izdacima poreznog obveznika za konkretnu svrhu i automatski su na raspolaganju svim poreznim obveznicima koji ispunjavaju određene uvjete (npr. osnovna olakšica za svakog obveznika, bračne olakšice i olakšice za djecu, olakšice za starije osobe i invalide).

Tipične nestandardne olakšice su npr. razni dobrovoljni doprinosi odnosno premije osiguranja, donacije (humanitarna/dobrotvorna davanja), konkretni zdravstveni troškovi (premije zdravstvenog osiguranja su već spomenute ispred), razne pasivne kamate (kamate za kredite koje obveznici imaju zbog raznih investicija; prije svega su tu najzastupljenije hipotekarne kamate).

Granični slučajevi obuhvaćaju olakšice za čuvanje djece, za obvezne doprinose za socijalno osiguranje, te eventualno (ostale) troškove u vezi s radnim odnosom (dohotkom od nesamostalnog rada). Najčešće se i ovakve olakšice smatraju standardnima, te su tako tretirane i u ovoj analizi tj. nisu obuhvaćene analizom. Konkretno, i OECD npr. u svojoj redovitoj godišnjoj ediciji „Taxing Wages“ prilikom izračuna poreznog opterećenja prosječnog zaposlenog uključuje olakšicu za obvezne doprinose za socijalno osiguranje u izračun tj. smatra je standardnom olakšicom. Olakšica za troškove čuvanja kuće i djece u biti je svojevrsna olakšica za zaposlenog bračnog druga (kao pandan olakšici za nezaposlenog bračnog druga). No, prije svega, ovakvi su troškovi uvjetovani i konkretnim statusom (zaposlenošću) drugog bračnog druga, te konkretnom obiteljskom situacijom (djecom odnosno brojem djece), te se stoga relevantne olakšice smatraju standardnom olakšicom i nisu uključene u analizu. S obzirom da je i alimentacija uvjetovana postojanjem djece, kao i odgovarajućom (ne)bračnom situacijom, i njena se deduktibilnost smatra standardnom olakšicom. Kod troškova koji su povezani s radnim odnosom (dohotkom od nesamostalnog rada), već je naglašeno da se olakšica za obvezne doprinose tretira kao standardna olakšica. Isto vrijedi i za različite paušalne olakšice za dohodak od nesamostalnog rada, te za olakšice koje kombiniraju ostvarenje dohotka od nesamostalnog rada (svojevrsni „status“) i obiteljsku situaciju – djecu kao što je npr. porezni kredit za zarađeni dohodak (*earned income tax credit*), koji se može vezati i za postojanje djece. Konačno, troškovi putovanja na posao tretirani su kao nestandardna olakšica, iako su uvjetovani radnim mjestom (postoji mogućnost supstitucije preseljenjem).

Odbitak troškova vezanih uz ostvarenje nekog dohotka u pravilu se ne tretira kao olakšica jer se radi o, u teoriji javnih financija, poznatom slučaju objektivnog neto načela¹. U širem se smislu može reći da se od ovoga odstupilo vezano za troškove nesamostalnog rada koje snosi sam posloprimac, a nisu izravno povezani s obračunom plaće. Konkretno, nestandardnom se olakšicom smatraju troškovi putovanja na posao, uvažavajući već gore navedeno tj. različite moguće načine izbjegavanja ovih troškova odnosno činjenicu da ti troškovi variraju ovisno o osobnim okolnostima (mjesto stanovanja). Što se tiče ostalih troškova u vezi posla (nesamostalnog rada), olakšice za njih tretirane su ovisno o tome jesu li dane paušalno (standardne olakšice) ili su vezane za stvarne konkretne troškove odnosno izuzetno visoke troškove (nestandardna olakšica, koja se ne daje često i stoga je kasnije tablično svrstana u rubriku „ostale olakšice“). Drugi izuzetak su obuhvaćene pasivne kamate. One su trošak vezan uz ostvarenje dohotka, iako se na prvi pogled hipotekarne kamate ne čine takvim. No, ne smije se smetnuti da se u slučaju vlastite nekretnine radi o imputiranom dohotku od boravka u vlastitome domu. Najčešće neoporezivanje ovakvog dohotka upravo ovdje pobija objektivno neto načelo, temeljem čega se ove olakšice u pravilu ubrajaju u nestandardne olakšice. Nešto je manje utemeljenje kod olakšica gdje je takav dohodak oporezovan (npr. od vrijednosnih papira), no tu se može istaknuti da se ne radi o nužnome trošku stjecanja dohotka.

Neke države odobravaju i olakšice za pojedine oblike štednje odnosno investiranja. Zajedno s već spomenutim olakšicama za obveznu i dobrovoljnu mirovinsku štednju i životno osiguranje, sve se ove olakšice zajedno uopće ne bi smatrale poreznim olakšicama ukoliko se kao kriterij uzme potrošni koncept u svom izvornom (standardnom) obliku, tj. kao porez na dohodak umanjen za štednju.

¹ Isto se tako u ovoj analizi ne obuhvaćaju specifične olakšice dane poduzetnicima koji su oporezovani porezom na dohodak (adekvatno našim obrtnicima i slobodnim zanimanjima).

Ovdje se, naravno, analitički okvir temeljio na klasičnom dohodovnom konceptu. Polazeći opet od ovog istog koncepta, olakšicama odnosno poreznim izdacima trebalo bi se smatrati i neoporezivanje velike većine dohodaka od kapitala, posebice u novim članicama EU i državama regije, što analizu opet vraća na uvodne metodološke rasprave. Njih se odlučilo izbjeći uključenjem u analizu samo nestandardnih olakšica u užem smislu.

Vidljivo je da je temeljem gornjeg definiranja okvir za analizu poreznih izdataka dodatno dosta sužen, s obzirom da su čak i granični slučajevi većinom smatrani svojevrsnim standardnim olakšicama, te stoga isključeni iz analize. Isto su tako isključene sve olakšice / porezni izdaci u širem smislu (neoporezivanje dohodaka od kapitala).

3. USPOREDNA ANALIZA NESTANDARDNIH OLAKŠICAMA U DOSADAŠNIM ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE (2006.-11.)

Sukladno navedenom teorijskom okviru usporedna analiza obuhvaća slijedeće nestandardne olakšice:

- a) olakšicu za dobrovoljne doprinose za mirovinsko osiguranje, bez obzira jesu li uplaćeni privatnim ili javnim shemama osiguranja;
- b) olakšicu za premije životnog osiguranja, kao njenu logičnu komplementarnu olakšicu;
- c) olakšicu za zdravstvene troškove koje uključuju i dobrovoljne doprinose za zdravstveno osiguranje, koji su ne samo logična nadopuna ove olakšice, već i slijed prethodne dvije;
- d) olakšicu za troškove putovanja na posao, koja je granični slučaj, s obzirom da se radi o troškovima nesamostalnog rada, ali koji ipak nisu zadani samim radnim statusom; u analizu je ubačena i njena supstitucija olakšicom za troškove preseljenja;
- e) olakšicu za dobrotvorna davanja/doprinosne odnosno humanitarne donacije, koja je definitivno jedna od u praksi najčešćih i teorijski možda najutemeljenijih olakšica;
- f) olakšicu za pasivne kamate, iako je svojevrsni trošak ostvarenja dohotka (pod dohotkom se misli i na onaj od imputirane najamnine);
- g) ostale olakšice, koje nikako ne obuhvaćaju prethodno definirane granične slučajeve koji se ipak smatraju standardnim olakšicama, već prvenstveno olakšice za različite druge konkretne izdatke (npr. obrazovanje, investicije).

U nastavku je prikazana usporedba stanja i promjena (2006. u usporedbi s krajem 2011.) nestandardnih olakšica za razvijene države – stare članice EU u Tablicama 1. i 2. Tablica 1. prikazuje stanje nestandardnih poreznih olakšica u starim članicama EU krajem 2011., s istaknutim promjenama i novim olakšicama, što je analizirano kasnije – nakon prezentacije Tablice 2.

Vidljivo je da razvijeni porezni sustavi i dalje koriste široku paletu nestandardnih olakšica. Prije osamdesetih ova je upotreba bila i šira i velikodušnija, no reformski procesi s kraja osamdesetih godina zalagali su se za ograničenje i ukinuće nekih, odnosno svih nestandardnih olakšica. Navedeno je vidljivo, primjerice, i u zalaganjima za model *flat taxa* ili realiziranom modelu dualnog poreza na dohodak (potonje se odražava u ograničenosti olakšica u Švedskoj), a posebno je došlo do izražaja i u Velikoj Britaniji, gdje su među svim državama „stare Europe“ zahtjevi o uvođenju *flat taxa* bili možda najglasniji.

Gotovo sve države odobravaju olakšicu za dobrovoljne doprinose (premije) za mirovinsko osiguranje, dok ih puno manji broj odobrava olakšicu za premije životnog osiguranja. No, zanimljivo je da svaka država odobrava barem jednu od ovih olakšica. Ukoliko se odobravaju obje, tehnika je ista (s izuzetkom Italije). U pravilu se odobravaju kao odbitak, što je logično (s obzirom na analogiju dobrovoljnih mirovinskih doprinosa s obveznicima, te sličnost životnog osiguranja s prvima). Samo Belgija, djelomično Italija i Portugal, koji je u

potpunosti prešao na tehniku poreznog kredita, odobravaju ove dvije olakšice kao porezni kredit. Nadalje, ove su olakšice gotovo u pravilu ograničene gornjom granicom kako bi se spriječio fiskalni odljev i ublažili njihovi negativni učinci na vertikalnu pravednost.

Većina država ima i olakšicu za zdravstvene troškove i često je izravno ili neizravno (ako se daje samo za visoke troškove ovog tipa) uzeta u obzir i njena donja granica. Slično kao i prije, neke je zemlje (Grčka, Italija i Portugal) daju kao porezni kredit, što nije u skladu sa subjektivnim neto načelom (temeljem ove olakšice), ali odražava njen socijalni karakter. Ova se olakšica ne supstituira olakšicom za dobrovoljno zdravstveno osiguranje, već neke zemlje koje odobravaju jednu, odobravaju i drugu olakšicu.

Puno država ima olakšicu za troškove putovanja na posao koja najčešće ovisi (njeno samo davanje odnosno njena visina) o dužini puta. Francuska umjesto nje odobrava olakšicu za troškove preseljenja, dok Švedska i Njemačka odobravaju obje olakšice. U pravilu su ove olakšice odbitak od osnovice, što je i logično s obzirom da se radi o objektivnom neto načelu, tj. trošku stjecanja dohotka.

Velika većina zemalja odobrava i olakšicu za dobrotvorna davanja, za koju bi se istinski moglo reći da je najopravdanija. Većina zemalja očito je prihvatila da je ova olakšica efikasnija ako se odobrava kao odbitak od osnovice. Portugal je, naravno, odobrava kao porezni kredit, ali i Španjolska i Francuska.

Olakšicu za pasivne kamate imaju sve zemlje, što se može objasniti njenim objektivnim neto načelom. Većina je zemalja daje kao odbitak od osnovice, a čak pet ih prizna kao porezni kredit (slučajevi hipotekarne kamate), što nikako nije usklađeno s objektivnim neto načelom. No, navedenim se ukazuje na socijalne ciljeve olakšice za hipotekarne kamate, koja je i najčešći oblik ovih olakšica, ukoliko se olakšice reducira na samo neke kamate.

Od ostalih olakšica treba istaknuti olakšicu za troškove obrazovanja, te olakšice vezane uz konkretne izdatke u vezi posla (nesamostalnog rada, plaće). Moglo bi se konstatirati da obje olakšice, zajedno s onom za troškove putovanja na posao, predstavljaju svojevrsne olakšice povezane s radnim mjestom u širem smislu, odnosno širu primjenu objektivnog neto načela. Pojedine države odobravaju i olakšice (u pravilu kao odbitke od osnovice) za različite oblike štednje odnosno investiranja. Zajedno s već spomenutim olakšicama za obveznu i dobrovoljnu mirovinsku štednju i životno osiguranje, sve se ove olakšice zajedno ne bi smatrale poreznim olakšicama uopće, ukoliko se kao kriterij uzme potrošni koncept u svom izvornom (standardnom) obliku tj. kao porez na dohodak umanjen za štednju. Ovdje se, naravno, analitički okvir temeljio na klasičnom dohodovnom konceptu. Polazeći opet od tog istog koncepta, olakšicama odnosno poreznim izdacima bi se trebalo smatrati i neoporezivanje većine dohodaka od kapitala, posebice u novim članicama EU i državama regije, što analizu opet vraća na uvodne metodološke rasprave. Njih se odlučilo izbjeći uključanjem u analizu samo nestandardnih olakšica u užem smislu.

Analiza promjena nestandardnih olakšica poreza na dohodak u razdoblju 2006.-11., što bi trebalo odražavati i aktualizirane zahtjeve za širenjem porezne osnovice (ukinuće/ograničenje olakšica), temelji se na usporedbi promjena odnosno novih olakšica Tablice 1. i Tablice 2.

Tablica 2. prikazuje ukinute nestandardne olakšice (s obzirom na 2006.) odnosno prethodno stanje modificiranih olakšica.

Tablica 1.
Nestandardne olakšice u starim članicama Europske unije (2011.)

	Dobrovoljni doprinosi za mirovinsko osiguranje	Premije životnog osiguranja	Zdravstveni troškovi	Troškovi putovanja na posao	Donacije	Pasivne kamate	Ostalo
Austrija	-	PO (G) p.u.	O za izuzetno visoke troškove (VD)	FK+O za veće udaljenosti (O ovisi o veličini puta)	<u>PO (G, VD)</u>	PO (G) p.u.	PO (G) za novozdane dionice p.u., O za izuzetno visoke obrazovne troškove (VD), FO za školovanje djeteta izvan mjesta stanovanja
Belgija	DK (G)	DK (G)	-	-	<u>FO</u>	PO – hipotekarne za vlastiti dom (G)	DK za kupnje dionica (G) od strane zaposlenih, DK (G) za otplatu hipotekarnog kredita, DK za uštedu u energije kod gradnje/održavanja/kupnje stana, DK (G) za električne automobile i obveznice (<i>venture capital</i>)
Danska	PO (G)	PO	-	PO	PO (G donja i G)	<u>DO G</u>	DO (iznad donje G) za troškove povezane s poslom
Finska	PO (G)	-	Vidi zadnju kolonu	PO (G gornja i donja)	<u>O (G donja i G) za visoko obrazovanje</u>	PO	PO (G) za «smanjenje sposobnosti plaćanja poreza» (bolest, nezaposlenost, održavanje); <u>FO za iznajmljeni stan zbog udaljenog radnog mjesta</u> , DK (G) za održavanje nekretnina,
Francuska - samo „najvažnije“ olakšice	<u>PO (G, VD)</u>	-	-	PO troškovi preseljenja	DK (G, VD)	<u>DK (G) za vlastiti dom, > kod ušteda energije</u>	PO za direktne investicije u francuske kolonije, PO (G) za članarine u udruženjima, DK (G) za ulaganja u dionice MSP-a i inovativnih i inv. fondova, DK (G) za kućanske uređaje koji štede energiju, FK za troškove obrazovanja djece (visina ovisi o vrsti obrazovne institucije)
Njemačka	DO (G)	DO (G)	PO (donja G)	FO prema km (G) ili PO; PO i za troškove preseljenja	PO (G) ili (G, VD) ovisi o vrsti donacije DK za don. pol. strankama	PO ili FO	PO (G) za studij ili prvo stručno obrazovanje, PO za crkveni porez, FO za troškove stručnog obrazovanja djece,
Grčka	-	PO (G)	DK (G)	-	PO (G, VD za neke)	DK za hip. kamate (G s obzirom na broj m ²)	DK (G) za podstanare, DK (G) za troškove obrazovanja por. obveznika i djece, DK (G) za ulaganja u inv.dioničke fondove grčkih dionica, DK (G) za ek. prihvatljivije izvore energije kućanstava
Italija	<u>PO (G)</u>	DK (G)	DK (G donja), PO za troškove pomoći invalidu, DK (G) za dobr. zdr. osig.	-	<u>PO (G), DO, PO (G)</u>	DK (G) za hipot. kte na vlastiti dom	DK (G) za troškove obrazovanja, <u>DK (G) za agerita za nekretnine</u> , <u>DK (G) VD za niske dohotke</u> , <u>DK (G) za troškove obnavljanja doma</u>

Luksemburg	PO (G, ovisi o godinama života)	PO (G)	PO (donja G, VD), PO (G) za dobr. zdr. osig. PO (donja G, VD) za troškove pomoći invalidu	FO (prema km-G)	PO (G, G, VD)	PO (G) osim hipotekar.	PO (G) za troškove obrazovanja djece, PO (G) za stambenu štednju, PO (G) za premije osig. od štetnog događaja
Nizozemska	PO	-	PO (G donja)	FO (prema km-G)	PO (G i G donja ili G, VD)	PO hip. kte. vlastiti dom	PO za troškove obrazovanja
Portugal	DK (G prema starosti+ VD)		DK (G, VD) i za zdravstveno osiguranje	-	DK (G, VD)	DK (G, VD) hip, kte	DK (G, VD) za troškove obrazovanja, DK (G, VD) za najamninu, DK (G, VD) za inv. u opremu na obnovljivu energiju; 150% O za sindikalne članarine (G, VD) <u>DK</u> (G, VD) za ulaganja u drž. obv.
Španjolska	PO (G)	PO	-	Veća paušalna olakšica za plaću, ako je radno mjesto u drugom gradu	DK	Vidi zadnji stupac	DK (G) za troškove kupnje/održ. stana, PO za članarine sindikatu i prof. udruženja, <u>PO za različite oblike osiguranja</u>
Švedska	PO	-	-	PO i PO za preseljenje	-	PO	<u>PO (G donja) za administrativni troškove povezane s stjecanjem dohodka od kapitala, DO (G) za usluge izgradnje i održavanja doma</u>
Velika Britanija	PO (G)	-	-	-	PO	PO za kredite i vlasničke udjele	PO za troškove povezane s poslom, PO za troškove obrazovanja; PO (G) za štedne račune, O za inv. u dionice kvalificiranih kompanija ili inv. fondove

Legenda:

O – odbitak (od porezne osnovice); FO – fiksni odbitak; DO - djelomični odbitak; PO – potpuni odbitak

K – porezni kredit (odbitak od porezne obveze); F - fiksni, D - djelomični (dio troškova); % kredit kao postotak dohotka; «non wastable» - kredit se ne gubi ako je veći od porezne obveze (razlika se isplaćuje kao transfer)

G – postojanje gornje granice za olakšice (iznad te granice olakšica se ne priznaje)

---(VD) – oznaka za povezanost (1) olakšice ili (2) gornje granice s visinom dohotka, u prvom slučaju (1) obrnuta proporcionalnost (manji dohodak, veća olakšica), u drugom (2) gornja granica određena postotkom dohotka

p.u. – postupno ukidanje (phasing out) – olakšica se postepeno ukida s rastom dohotka

Kosim podcrtanim slovima označene nove olakšice 2011 u odnosu na 2006, podcrtanim slovima označeni i novi elementi promijenjenih olakšica – vidi ispod

Sivim slovima označene promijenjene olakšice 2011 u odnosu na 2006, dakle olakšice koje i dalje postoje, ali su se modificirale

Izvor: IBFD (2006; 2011 - obradili autori)

Usporedbom Tablice 1. i Tablice 2., prije svega, upada u oči zaključak da nikako nije došlo do značajnijeg trenda širenja porezne osnovice, odnosno definitivno nije došlo do značajnijeg ukidanja olakšica. Štoviše, broj novouvedenih premašuje broj ukinutih olakšica (naravno to ne implicira istosmjernu kvantitativnu pokazatelj, koji nisu obuhvaćeni ovom analizom). Modifikacije u olakšicama (sivom bojom u tablicama) ukazuju na njihovo ograničavanje (širenje osnovice), što se vidi npr. u uvođenju gornje granice olakšice ili fiksnog odbitka umjesto (dijela) stvarnog, no ima i modifikacija u suprotnome smjeru. Modifikacije nisu izrazito brojne, niti su sve usmjerene u pravcu širenja osnovice. No, mora se napomenuti da nisu uspoređivani kvantitativni podaci (npr. visine granica kod olakšica i slično) koji bi možda mogli uputiti na dodatno širenje osnovice (npr. smanjenje gornjih granica olakšica i povećanje postotka djelomičnih odbitaka), što i nije bilo moguće jer korištena baza često ne sadržava takve detaljne podatke za sve promatrane zemlje¹.

Nadalje, prikazane tablice ne pokrivaju cijelo promatrano razdoblje, već samo određene godine (2006. odnosno 2011.). Tako i usporedba dviju tablica ne sadrži apsolutno sve promjene u navedenom razdoblju (jednim dijelom zbog neobuhvatnosti svih promjena u zemljama s puno olakšica – npr. Francuska i Njemačka, drugim dijelom stoga što su se neke novouvedene olakšice u međuvremenu ukinule). Naime u drugoj polovici 2008. i 2009. s dolaskom ekonomske i financijske krize neke su stare (u manjoj mjeri i nove članice EU) reagirale na početku mjerama poticanja ekonomske aktivnosti kroz sniženje poreznog opterećenja. Najčešće su to bile mjere širenja porezne osnovice kroz povećanje različitih standardnih olakšica, prije svega osobnih i obiteljskih, te mjere sniženja stopa poreza na dohodak. Takve su poticajne mjere rjeđe uključivale i neke nestandardne olakšice, prije svega u području stanovanja odnosno investicija u vlastiti dom (European Commission 2009:13-19; 2010:30-48). Naravno, naglašenije su u toj fazi bile različite olakšice za poslovne investicije i općenito poticanje gospodarske aktivnosti poslovnih subjekata dane kroz porez na dobit odnosno porez na dohodak poduzetnika (od samostalne djelatnosti), no potonje, kao što je već istaknuto, nisu predmet ove analize.

I ova je mini analiza dokazala već poznatu činjenicu da je jednom uvedene olakšice teško ukinuti, bez obzira na već iznesene kritike², čak i pod rastućim pritiskom fiskalne konsolidacije. Stoga se nameće ideja o njihovoj možebitoj opravdanosti.

¹ Isto je tako moguće da se, iako se uspoređuju više nego usporedivi podaci iz istoga izvora koji su sistematizirani na isti način (IBFD, razlike u imenima edicija su samo tehničkog karaktera), zbog promjene u izvjestiteljima pojedinih zemalja podaci o pojedinim olakšicama samo drugačije (sažetije prikazuju), što može stvoriti krivi utisak o pojednostavljenju odnosno modifikaciji nekih olakšica.

² Slično je pokazala i analiza za države OECD-a, ne samo da olakšice za štednju/ulaganja u nekretnine (hipotekarne kamate) odnosno mirovinsku štednju, perzistiraju već preko dvadeset godina, nego da su tijekom prošlog desetljeća jačale (OECD, 2010a:66).

Tablica 2. Nestandardne olakšice u starim članicama EU-a koje su ukinute (postojele 2006, a 2011 ih više nema) i promijenjene olakšice (olakšice iz 2006 koje su modificirane 2011)^a

	Dobrovoljni doprinosi za mirovinsko osiguranje	Premije životnog osiguranja	Zdravstveni troškovi	Troškovi putovanja na posao	Donacije	Pasivne kamate	Ostalo
Belgija					DO (80%)		
Finska							PO za sindikalne članarine
Francuska	PO(G)					PO (G) za investiranje u nekotirane kompanije	PO (G) za gubitke na određenim dionicama,
Nizozemska			PO (G donja ili G, VD)-uključeni doprinosi za zdravstveno osiguranje				
Portugal		DK (G)					DK (G) za amortizaciju, DK (G) za investicije u kompjutere; 150% O za sindikalne članarine (G,VD)
Španjolska		PO (G)		PO –zamijenjeno većom paušalnom olakšicom za dohotke od rada			
Švedska	PO (G)			PO (G donja)			

Legenda: Vidi Tablicu 1 (zaključno s „p.u.“)

^a Stara verzija promijenjenih olakšica sivim slovima

Izvor: IBFD (2006; 2011 - obradili autori sukladno Blažić, 2006:153-154)

4. USPOREDNA ANALIZA NESTANDARDNIH OLAKŠICA U NEKIM NOVIM ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE I ZEMLJAMA REGIJE (2006.-11.)

Puno je lakše usporedno analizirati nestandardne olakšice novih članica EU (bez baltičkih zemalja, Malte i Cipra) i država regije (Tablice 3. i 4.), iz jednostavnog razloga što je sustav ovih olakšica standardno nerazvijen u ovim zemljama, posebno onima naše regije. Slično kao i kod starih članica EU analiza će se započeti prikazom današnjeg stanja (kraj 2011.) nestandardnih poreznih olakšica u nekim novim članicama EU i državama regije (Tablica 3).

Već i letimičan pogled pokazuje puno slabiju zastupljenost olakšica u ovoj skupini država u odnosu na prethodnu. Crna Gora, Kosovo, Makedonija, Srbija, Slovačka, a nedavno i Mađarska, te naravno Hrvatska (s izuzetkom donacija) u potpunosti su prihvatile stavove o neefikasnosti i nepravednosti poreznih olakšica. Pitanje je, je li nepostojanje nestandardnih olakšica rezultat tradicionalno nerazvijenih poreznih (i ekonomskih sustava) ovih zemalja, na što će detaljniji odgovor dati uvid u podatke Tablice 4. ili, pak, dosljednijeg (za razliku od razvijenih zemalja) prihvaćanja suvremenih zahtjeva porezne politike. U svezi potonjega odmah se može povući poveznica s uvođenjem *flat taxa* u ovim zemljama (za razliku od starih članica EU-a), a za koji je poznato da modelski isključuje nestandardne olakšice (iako u vezi navedenoga itekako ima odstupanja u praksi (Blažić, 2009)). U tom su kontekstu sve navedene zemlje (osim Hrvatske) zemlje *flat taxa* (Srbija je, doduše, 2003. uvela, no 2007. i napustila *flat tax*).

Analizirajući preostale zemlje koje odobravaju nestandardne olakšice u usporedbi sa starim članicama EU, čini se da je najviše porezno diskriminiran dohodak od nesamostalnog rada, jer niti jedna zemlja ne odobrava olakšicu za troškove putovanja na posao, niti olakšicu za stvarne troškove. No, ipak treba naglasiti napredak u vezi paušalne olakšice za dohodak od rada (koja ovim istraživanjem nije obuhvaćena jer se smatra standardnom olakšicom). Naime dok porezno priznati paušalni troškovi odnosno olakšice za dohodak od nesamostalnog rada za navedene zemlje nisu postojale 2006. godine (Blažić, 2006:144-146), u međuvremenu su ih uvele i danas, 2011. imaju ih Mađarska, Poljska i Rumunjska, dok Slovačka odobrava odbitak osnovne osobne olakšice samo za dohodak od nesamostalnog rada i samostalne djelatnosti, kao i porezni kredit za djecu samo za dohotke od rada iznad određenog iznosa (IBFD, 2012). Češka 2015. namjerava uvesti porezni kredit za dohodak od nesamostalnog rada (IBFD, 2012).

Slično kao i kod razvijenih zemalja, u pravilu se odobrava olakšica za dobrovoljne doprinose (premije) mirovinskog osiguranja, a nešto rjeđe životnoga. Gotovo sve države odobravaju olakšicu za donacije, dok ih nešto manje odobrava olakšicu za zdravstvene troškove. Zanimljivo je da je Mađarska, koja je u potpunosti ukinula sve nestandardne porezne olakšice, ipak gotovinskim transferima supstituirala olakšice koje se tiču dobrovoljnih doprinosa/premija mirovinskog, životnog i zdravstvenog osiguranja i koje su se davale kao djelomični porezni kredit, što ukazuje na njihovo samo formalno ukinuće. Oko polovica ovih zemalja koje odobravaju olakšice daju i olakšicu za pasivne kamate, od kojih se ističu hipotekarne. Neodobravanje ove olakšice za ostale oblike investicija nije čudno, s obzirom na to da se dohoci od kapitala velikim dijelom ne oporezuju. Od ostalih olakšica treba istaknuti olakšice za studente.

Prije prijelaza na razmatranje promjena u olakšicama u navedenom vremenskom razdoblju zanimljivo je napomenuti da sve države koriste odbitak od osnovice i u pravilu limitiraju nestandardne olakšice, prije svega iz fiskalnih, ali i iz razloga vertikalne pravednosti.

Usporedbom podataka Tablice 3. i Tablice 4. stječe se uvid u promjene poreznih olakšica u razdoblju 2006.-11.

Vidljivo je, da za razliku od situacije u razvijenim zemljama, broj ukinutih olakšica daleko premašuje novouvedene. Jedino su Albanija, koja je prethodno imala potpuno nerazvijen sustav olakšica poreza na dohodak, i Bugarska išle u suprotnome smjeru, na način da je prva uvela nove

olakšice, a druga zadržala sve stare i uvela još jednu novu. Ostale su zemlje, na čelu sa Hrvatskom, većinom ukidale olakšice (kod Mađarske je to djelomice kompenzirano sustavom transfera koji su zamijenili porezni kredit). Tako je danas broj zemalja koje nemaju nestandardne olakšice veći nego 2006. kada se to odnosilo samo na Srbiju i Crnu Goru, te Albaniju i Makedoniju. Navedeno se može velikim dijelom (iako ne u potpunosti) objasniti već spomenutim uvođenjem *flat taxa* u ovim zemljama. Nadalje, očito su ove zemlje, ne samo odlučile dosljednije slijediti preporuke modernih javnih financija, već su u njima otpori interesnih skupina korisnika olakšica očito slabiji, odnosno porezna politika ima više manevarskog prostora. Ostaje otvoreno pitanje jesu li olakšice ukinute temeljem detaljnijih konkretnih provedenih analiza troškova i efekata pojedinih olakšica – njihove efikasnosti, te pravednosti ili su rezultat prije svega napora za fiskalnu konsolidaciju, praćenih i prihodno neutralizirajućim učincima sniženja stopa. Očigledno je takva dilema izlišna odnosno nebitna (OECD, 2010a).

5. NESTANDARDNE OLAKŠICE U HRVATSKOJ

Situaciju u Hrvatskoj u vezi nestandardnih poreznih olakšica karakteriziraju opetovane radikalne izmjene. Umjesto detaljnije analize pojedinačnih olakšica prije svega s *cost-effectiveness* aspekta, ali i procjene njihove opravdanosti, provodio se u pravilu globalni pristup. Tako su nestandardne olakšice u Hrvatskoj od uspostave suvremenog sustava oporezivanja dohotka (1994.) prošle zanimljiv razvojni put, kojeg karakterizira „vrtnja u krugu“ ekstremnih rješenja.

Kao što je poznato, porezna reforma poreza na dohodak (i dobit) koja je stupila na snagu 1994. temeljila se na potrošnom konceptu i to tzv. „porezu na dohodak (i dobit) umanjenom za kamatu“ odnosno „alternativnom modelu“.¹ Adekvatan alternativnom modelu oporezivanja potrošnje (kao i zahtjevima porezne reforme razvijenih zemalja s kraja osamdesetih koja se logično proširila i na tranzicijske ekonomije) bio je stav protiv ikakvih nestandardnih olakšica. Navedeno je u praksi doslovno provedeno.

Porezna reforma iz 2001. formalno je bila odmak od potrošnog koncepta prema dohodovnome.² Iako to nije trebalo automatski implicirati pozitivan stav prema olakšicama, polako se uključivalo sve više i više olakšica, tako da su u odnosu na sustave u razvijenim državama „nedostajale“ samo npr. nestandardne olakšice za troškove putovanja na posao, preseljenje, vlastito obrazovanje, rad kod kuće...

S obzirom na velikodušnost u olakšicama, koja je počela iskazivati snažne negativne fiskalne učinke, predlagana je snažna restrikcija i ukidanje nekih olakšica u poreznoj reformi 2005., no reforma se svela samo na ukupno gornje limitiranje svih olakšica zajedno (tzv. „mini reforma“) i to iz pretežito fiskalnih razloga.

Tako je Hrvatska do ove točke prošla put relativno suprotan onome većine razvijenih zemalja od kraja osamdesetih godina. Sredinom 2010. Hrvatska ukida sve nestandardne olakšice (s izuzetkom one za donacije), te se tako vraća u ishodišno stanje iz 1994., uz postojanje samo olakšice za donacije. Ovdje valja podsjetiti da su i prve olakšice koje su bile uvedene u ishodišni model 1994. bile upravo one za donacije (u umjetnost i kulturu). Ostaje otvoreno pitanje, slijedi li opet drugi krug ili će ga spriječiti isključivo prioritet fiskalne konsolidacije.

¹ Za razliku od „standardnog“ modela potrošnog koncepta tj. „poreza na dohodak umanjenog za štednju“, čije je nadopuna „cash-flow“ porez na razini poduzeća.

² U suštini je sustav, iako hibridan, najvećim dijelom ostao u potrošnom konceptu i njegovom alternativnom modelu.

Tablica 3.
Nestandardne olakšice u nekim novim članicama Europske unije i državama regije u 2011.

	Dobrovoljni doprinosi za mirovinsko osiguranje	Premije životnog osiguranja	Zdravstveni troškovi	Donacije	Pasivne kamate	Ostalo
Albanija	PO(G)	-	PO	-	PO za obrazovanje	-
Bugarska	PO (G,VD)	PO (G, VD)	PO (G,VD) za dobrovoljno zdravstveno osiguranje	PO (G,VD)	PO(G) za hipotekarne kredite mladih obitelji	PO (G) za dobrovoljno osiguranje od nezaposlenosti
BiH ^a (Fed.) (RS)	PO(G)	PO (G)	PO		PO hipotekarne kredite za vlastiti dom	
Hrvatska	-	-	-	PO (G)	-	-
Crna Gora	-	-	-	-	-	-
Češka	PO (G donja i G)	PO (G)	-	PO (G donja i G,VD)	PO (G) hipotekarne kredite za vlastiti dom	FO za studente
Mađarska	Transfer umjesto DK	Transfer umjesto DK	Transfer umjesto DK za dobrovoljno zdravstveno osiguranje	-	-	-
Kosovo	-	-	-	-	-	-
Makedonija	-	-	-	-	-	-
Poljska	-	-	-	PO (G,VD),	-	PO (G) za troškove pristupa internetu
Rumunjska	PO (G)	-	-	-	-	PO za sinikalne članarine
Srbija	-	-	-	-	-	-
Slovačka	-	-	-	-	-	-
Slovenija	DO (G,VD i G obična)	-	-	-	-	FO za studente

Legenda: Vidi Tablicu 1.

^a Za BiH nije moguće usporedba s 2006., jer u toj godini nisu bili na raspolaganju adekvatni podaci.

Izvor: IBFD (2006; 2011 - obradili autori)

Tablica 4. *Nestandardne olakšice u novim članicama Europske unije i državama regije^a koje su ukinute (postojale 2006, a 2011 ih više nema) i promijenjene olakšice (olakšice iz 2006 koje su modificirane 2011^b)*

	Dobrovoljni doprinosi za mirovinsko osiguranje	Premije životnog osiguranja	Zdravstveni troškovi	Donacije	Pasivne kamate	Ostalo
Hrvatska	PO(G)	PO(G)	PO (G) za dobrovoljno zdravstveno osiguranje		PO (G) za hipotekarne kredite	PO (G) za gradnju/održavanje/kupnju u stana, PO (G) za podstanare
Mađarska	DK – od '06. transfer	DK(G) p.u. – od '06. transfer	DK(G) za dobrovoljno zdravstveno osiguranje – od '06. transfer	DK (G) p.u.	Vidi desno	DK(G) p.u. za obrazovanje (obveznika i djece) i kupnju komputera, DK (G) za otplate hipotekarnih kredita
Poljska				DK (G, VD)	PO (G) za hipotekarne kredite	
Rumunjska			PO (G) za zdravstvene doprinose			PO (G) za premije osiguranja vlastitog doma
Slovačka	PO (G)		-			PO (G) za dugoročnu štednju
Slovenija			PO (G, VD)	PO (G, VD)		PO (G, VD) za investicije u dugoročne vrijednosne papire i dionice, za kupnju i održavanje stana, za održavanje spomenika kulture, kupnju umjetnina, školarine i križge, FO za siromašnije studente

Legenda: Vidi tablicu 2.

^a Za BiH nije moguća usporedba s 2006, jer u toj godini nisu bili na raspolaganju adekvatni podaci.

^b Stara verzija promijenjenih olakšica sivim slovima.

Izvor: IBFD (2006; 2011 - obradili autori sukladno Blažić, 2006:156)

6. ZAKLJUČAK

Unatoč zahtjevima javnofinancijske teorije (i politike) koji sežu još iz kraja osamdesetih godina 20. stoljeća o općenitom ograničavanju poreznih olakšica, posebice nestandardnih, čak o ukidanju većine nestandardnih olakšica, one još uvijek igraju značajnu ulogu i vrlo su prisutne u suvremenim sustavima poreza na dohodak. Štoviše, dok su prethodni naponi bili usmjereni na ograničenja, veća limitiranja i ukidanje samo pojedinih olakšica, noviji trendovi u razvijenim zemljama (analizirane stare članice EU) ukazuju čak i na naznake njihovog povećanja. Iako se one mogu povezati s nekim reakcijama na ekonomsku i financijsku krizu (većina takvih reakcija ipak je bila više vezana za standardne olakšice poreza na dohodak, te olakšice poreza na dobit) izgleda da naponi fiskalne konsolidacije do sada (kraj 2011.) nisu značajnije utjecali na smanjenje nestandardnih olakšica poreza na dohodak u starim članicama EU. Ponovo se dokazuje da je olakšice izuzetno teško ukinuti, te da su permanentna nastojanja uvođenja novih olakšica.

Znatno je drugačija situacija u analiziranim novim članicama EU (sve osim baltičkih zemalja, Malte i Cipra), te državama regije. Ne samo da sustav nestandardnih olakšica poreza na dohodak nije (bio) toliko razvijen kao u slučaju starih članica EU, već je došlo do njihovog ukidanja u promatranom razdoblju. Gotovo polovica analiziranih zemalja (među kojima i Hrvatska) danas (kraj 2011.) uopće nema nestandardne olakšice, na što je velik utjecaj imalo i uvođenje *flat tax-a*. Očito kreatori ekonomske (i unutar nje porezne) politike s jedne strane imaju jače uvjerenje o nužnosti ukidanja ovih olakšica, a s druge i lakšoj mogućnosti provođenja svojih poreznih promjena. Naravno, kao jedan od mogućih zaključaka nameće se i onaj o možebitnoj efikasnosti (a možda i većoj pravednosti) nestandardnih poreznih olakšica u starim članicama EU u odnosu na analizirane nove i države regije. Teško je povjerovati u njihovu dosljednu i detaljnu *cost-effectiveness* analizu, posebice u potonjoj skupini zemalja, koju nije nemoguće napraviti.

Hrvatska je u vezi nestandardnih olakšica poreza na dohodak prošla zanimljiv razvojni put od njihovog nepostojanja do obimnog uključenja i natrag. Time se priključila dominantnom trendu u državama svog okruženja.

LITERATURA

- Altshuler, R. i Dietz, R., 2011.** „Reconsidering Tax Expenditure Estimation“. *National Tax Journal*, 64 (2, Part 2), 459-490.
- Blažić, H., 2006.** *Usporedni porezni sustavi - Oporezivanje dohotka i dobiti*. Dostupno na: [http://www.efri.uniri.hr/kolegiji/dokumenti/H.Blazic_Usp_por_sustavi-knjiga.pdf].
- Blažić, H., 2009.** „Flat Tax in South East Europe: Has it Reached the Peak?“ in: M. Vintar and P. Pevcin, eds. *Contemporary issues in Public Policy and Administrative Organisation in South East Europe*. University of Ljubljana, Faculty of Administration, 3-23.
- Bračić, V. i Urban, I., 2006.** „Porezni izdaci u Hrvatskoj“. *Financijska teorija i praksa*, 30 (2), 124-194.
- Bračić, V., 2006a.** „Porezni izdaci u Hrvatskoj: Porez na dohodak, na dobit, na promet nekretnina i na dodanu vrijednost“. *Financijska teorija i praksa*, 30 (2), 103-112.
- Bračić, V., 2006b.** „Porezni izdaci“ - Pojmovnik. *Financijska teorija i praksa*, 30 (2), 195-196.
- Caroll, R.; Joulfaian, D. i Mackie, J., 2011.** „Income versus Consumption Tax Baselines for Tax Expenditures“. *National Tax Journal* 64 (2, Part 2), 491-510.
- European Commission, 2009.** *Taxation trends in the European Union*. Luxembourg: European Commission.
- European Commission, 2010.** *Taxation trends in the European Union*. Luxembourg: European Commission.
- IBFD, 2006.** *European Tax Handbook CD-ROM 2006*. Amsterdam: IBFD.
- IBFD, 2011.** *Tax Research Platform*. Amsterdam: IBFD.
- IBFD, 2012.** *Tax Research Platform*. Amsterdam: IBFD.
- OECD, 2006.** *Tax Expenditures – Recent Experiences*. Paris: OECD.
- OECD, 2010a.** *Choosing a Broad Base – Low Rate Approach to Taxation*. Paris: OECD.
- OECD, 2010b.** *Tax Expenditures in OECD Countries*. Paris: OECD.

COMPARATIVE ANALYSIS OF NON-STANDARD PERSONAL INCOME TAX ALLOWANCES IN THE EUROPEAN UNION AND THE REGION

HELENA BLAŽIĆ AND SAŠA DREZIĆ

FACULTY OF ECONOMICS, RIJEKA

JEL CLASSIFICATION: H24

SUMMARY

The paper compares non-standard personal income tax allowances from 2006 to 2011, separately for "old" EU member states, some new EU member states and countries in the region. Despite the mostly negative attitudes towards them in the taxation theory (and policy), these reliefs still play a very significant role and are very much present in the contemporary personal income tax systems. This especially applies to developed economies, i.e. "old" EU member states, analysed in this paper, which seem to have even increased these reliefs during the reference period. In contrast to them, the analyzed new member states and countries in the region having less developed tax relief systems, have significantly reduced the number of such reliefs, so that most of them do not even have non-standard reliefs at all. Since the introduction of the new personal income tax system in 1994, Croatia has passed the way from having practically no non-standard tax reliefs, to the inclusion of almost all of them in the system.

Keywords: non-standard tax reliefs, personal income tax, European Union, Croatia